

oprettede, blev dog det Spørgsmaal reist, om ikke Kronen havde Ret til at give disse Ministre disse Godser. Der blev ikke svaret derpaa, at det var uretfærdigt, fordi de vare oprettede til Stiftelser, men Svaret led fra Ministerens Side: Jeg veed ikke, hvorved jeg har gjort mig fortjent til at modtage en saadan Gave af Kongen, og saa blev det ikke til Noget. Det kunde være gaaet til paa en ganske anden Maade, hvis man havde havt en Minister, der havde saa stærke privatretlige Interesser, som man hører, at senere Ministre havde. Vige overfor det ærede juridiske Medlem, som ved denne Sag med saa stor Sikkerhed udtalte: Skulde Kongen nu ikke have Ret til at give private Mænd i Landet Noget af Krongodset, tillader jeg mig at minde om — og den ærede Justitsminister er dog vistnok i dette Punkt opfordret til at tænke paa Sagen, ikke blot den privatretlige, men ogsaa den statsretlige Side deraf — at vi ikke maa glemme, at de Mænd, som paa denne Maade have faaet Noget af Krongodset, ikke i den Forstand have faaet det til Eiendom, som Andre have deres Eiendom; de hedde derfor ikke Giere, men de hedde Besiddere. Naar vi ville læse i Loven af 1671 om Grevernes Privilegier, ville vi finde, at der er god Opfordring for en Minister, der ikke blot vil stille sig paa det privatretlige Standpunkt, men ogsaa paa det statsretlige, til at passe paa og hævde, at det ikke gaar saa vidt, at man glemmer, at disse Stiftelser, som i sin Tid ere oprettede, ogsaa have deres statsretlige Side, og at Ministeren paa Kronens Vegne er opfordret til at passe paa, at disse Eiendomme ikke forringes; thi det Tilfælde kan forekomme, som der udtrykkelig staar i § 6, at de, naar Slægten er uddød, skulle hjemfalde til Kronen. Saaledes staar det sig hermed; thi det var efter de Tidens Opfattelse — og vi maa jo dog gaa efter Tidens Opfattelse — ikke Meningen at gaa hen og give en privat Mand et Gods, men man mente, at ibet man overdrog en Mand noget Saadant, søgte man derved at støtte Kronen, og hvis de ærede Arvinger ikke opfattede deres Stilling saaledes, at de i Egenstab af Besiddere følte sig forpligtede til at støtte den danske Krone, saa havde de ikke læst de Love, hvorefter de besad deres Godser, igjennem, saa havde de ikke paa rigtig Maade opfattet deres Stilling i den Hensigt, hvori de i sin Tid havde faaet dem. Men den Stiftelse eller de Stiftelser, som her er Tale om, ere et Sideslykke til det at oprette Grevskaber og Baronier; thi man gik ud fra, at disse Grevskaber og Baronier skulde være til Støtte for Staten og Kronen og ikke til deres Besidderes private Fornøjelse, og man gik ud fra, at disse ugifte Kvinder, som her er Tale om, vilde man give et Ly, for at de ikke skulde nedværdige Standen ved at hense i fattigdom og Nød. Det ene Institut har ligesaa meget været et Statsinstitut som det andet, givet af Hensyn til Staten.

Naar man saa bagefter ganske forvansker disse Stiftelsers Betydning, saaledes at Grever og Friherrer blive private Herrer, som uden Hensyn til Staten arrangere sig paa deres Eiendomme, og at de Andre blive private Præbener, som uden Hensyn til Kronen eller Staten søge at gjøre sig Livet saa behageligt som mulig, saa er den hele Hensigt med disse Stiftelser fra Først af forfeilet, de ere begge to Led af et og samme Statshensyn, som Kronen i sin Tid har taget. Inden jeg forlader denne vigtige Side af Sagen, der dog vistnok er fuldstændig historisk, og Noget, hvortil der bør tages Hensyn af en Justitsminister, der ser ikke alene paa den privatretlige Side af Sagen og paa Pengefassen, men som mener at have andre og høiere Hensyn at tage i Statens Tjeneste, vil jeg med Hensyn til den Fremtid, der nu stiller sig for disse Stiftelser, henviser til nogle Rendsgjæringer, der ere foreslåede i den senere Tid og som gjøre disse Stiftelser over for vor Tid endnu ganske anderledes betydningfulde. Efter at Enevoldsmagten havde udviklet sig saaledes, at man i Stedet for Kvinder med 16 Åhner fik en Del af Rangforordningens Præbener ind her, er der fket Noget i vore Dage, som gjør, at en Del ubemidlede Mænds Børn, der tidligere efter de bestaaende Forskrifter kom ind i denne Anstalt, nu ere udelukkede fra at komme ind deri, medens Børn af rige Folk her i Landet, der ikke ses at have gjort Staten nogen synnerlig Tjeneste, have Udgang til efter de bestaaende Forskrifter at komme ind i disse Anstalter. Sagen er nemlig den, at vi jo have vedtaget Love, der forbyde Kongen at give Embedsmændene Rang. Nu stod det jo forhen Kongen frit for at gjøre enhver Embedsmand til Justitsraad og derefter til Statsraad, og vi have jo set, at f. Ex. Amtsforsvaltere — de have vel en pæn Uniformsfrakke, men det er dog en Slags mindre Embedsmænd — naar de blive gamle og havde tjent to, blev Statsraader. Efter den nuværende Ordning, som den ærede Minister ganske rolig og sindig ser paa, kan en Amtsforsvalters Børn aldrig mere komme ind i disse Stiftelser, thi han kan ikke blive Statsraad; men derimod, er der en eller anden Kulbaron — lader os bruge dette Udtryk, det er blevet historisk — saa kan man gjerne gjøre ham til Statsraad og lige snart springe hans Døttre hen og faae Ret til at blive indskrevne i disse Anstalter. Er dette at handle overensstemmende med vor Tids Forskrifter og vor Tids Aand, og er her Tale om nogen Støtte for Staten, saaledes at denne skulde opretholde saadanne Stiftelser til sin egen Støtte? Lad os ikke glemme Udgangspunktet. Man har oprettet disse Stiftelser til Støtte for Kronen og Staten, disse Klosterstiftelser vare et Sideslykke til andre Stiftelser, og hvis de fravige den Hensigt, hvori de ere stiftede, og man blot og bar ser paa den privatretlige Side og propper nok saa Mange ind i dem, ja maaske Børn, hvis Forældre have staaet